

Byla C-402/22**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka****Gavimo data:**

2022 m. birželio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Raad van State (Nyderlandai)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. birželio 15 d.

Apeliantas:

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Kita apeliacinio proceso šalis:

M.A.

Pagrindinės bylos dalykas

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) apeliacinis skundas dėl *Rechtbank Den Haag* (Hagos apylinkės teismas, Nyderlandai) sprendimo byloje dėl tarptautinės apsaugos prašymo, kuris buvo atmestas motyvuojant tuo, kad atitinkamas užsienietis galutiniu teismo sprendimu buvo nuteistas, be kita ko, už kelis seksualinės prievartos atvejus ir, *Staatssecretaris* nuomone, todėl kelia pavojų visuomenei.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas prisijungia prie *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-663/21 ir *Raad van State* (Valstybės Taryba, Belgija) prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-8/22 bei prašo išaiškinti itin sunkaus nusikaltimo sąvoką pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pakartoja Belgijos *Raad van State* klausimus byloje C-8/22.

Prejudiciniai klausimai

1a klausimas

Kada nusikaltimas yra toks „itin sunkus“ pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą, kad valstybė narė gali atsisakyti suteikti pabėgėlio statusą asmeniui, kuriam reikalinga tarptautinė apsauga?

1b klausimas

Ar kriterijai, taikytini „sunkiam nusikaltimui“ pagal Direktyvos 2011/95 17 straipsnio 1 dalies b punktą, ir nurodyti 2018 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ahmed*, EU:C:2018:713, 56 punkte, yra svarbūs vertinant, ar buvo padarytas „itin sunkus nusikaltimas“? Jei taip, ar yra kokių nors papildomų kriterijų, pagal kuriuos nusikaltimas turėtų būti kvalifikuojamas kaip „itin“ sunkus?

2 klausimas

Ar Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad pavojus visuomenei konstatuojamas vien dėl to, jog pabėgėlio statusą turintis asmuo paskutinėje instancijoje buvo nuteistas už itin sunkų nusikaltimą, ar taip, kad, norint konstatuoti pavojų visuomenei, nepakanka vien fakto, jog tas asmuo paskutinėje instancijoje buvo nuteistas už itin sunkų nusikaltimą?

3 klausimas

Jeigu vien nuteisimo paskutinėje instancijoje už itin sunkų nusikaltimą nepakanka pavojui visuomenei nustatyti, ar Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktą reikia aiškinti taip, jog pagal jį reikalaujama, kad valstybė narė įrodytų, jog prašymo teikėjas ir po to, kai buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, toliau kelia pavojų visuomenei? Ar valstybė narė turi įrodyti, kad šis pavojus yra tikras ir esamas, ar pakanka potencialaus pavojaus buvimo? Ar Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktas, vertinamas atskirai arba siejamas su proporcingumo principu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį pabėgėlio statusas gali būti panaikintas tik tuo atveju, jeigu jo panaikinimas yra proporcingas, o pavojus, kurį kelia šio statuso turėtojas, yra pakankamai rimtas, kad juo būtų galima pateisinti šio statuso panaikinimą?

4 klausimas

Jeigu valstybė narė neprivalo įrodyti, kad ir po to, kai buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, prašymo teikėjas toliau kelia pavojų visuomenei ir kad šis pavojus yra realus, esamas ir pakankamai rimtas, kad juo būtų galima pateisinti pabėgėlio statuso panaikinimą, ar Direktyvos 2011/95/ES 14 straipsnio 4 dalies b punktą reikia aiškinti taip, jog pagal jį pavojus visuomenei iš principo konstatuojamas dėl to, kad asmuo, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas,

paskutinėje instancijoje buvo nuteistas už labai sunkų nusikaltimą, bet tas asmuo gali įrodyti, kad nekelia arba nebekelia pavojaus visuomenei?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 2, 4, 23 ir 24 konstatuojamosios dalys bei 2, 12, 14 ir 17 straipsniai

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 5, 6, 8 ir 9 straipsniai

Nurodoma Teisingumo Teismo jurisprudencija

2010 m. kovo 2 d. Sprendimas *Salahadin Abdulla ir kt.*, C-175/08, EU:C:2010:105

2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713

2019 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Tarola*, C-483/17, EU:C:2019:309

2019 m. gegužės 14 d. Sprendimas *M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)*, C-391/16, EU:C:2019:403

2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *G.S. ir V.G. (Grėsmė viešajai tvarkai)*, C-381/18, EU:C:2019:1072

Nurodomos tarptautinės teisės nuostatos

1951 m. liepos 28 d. Ženevoje sudarytos Konvencijos dėl pabėgėlių statuso su pakeitimais, padarytais Niujorko protokolu (toliau – Ženevos konvencija) 33 straipsnis

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Vreemdelingenwet 2000 (2000 m. Užsieniečių įstatymas) 29 straipsnis

Vreemdelingenbesluit 2000 (2000 m. Nutarimas dėl užsieniečių) 3.105c straipsnis

Vreemdelingencirculaire 2000 (2000 m. Aplinkraštis dėl užsieniečių) B1/4.4 ir C2/7.10.1 skirsniai

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Užsienietis kilęs iš Libijos. 2018 m. liepos 5 d. jis pateikė ketvirtą tarptautinės apsaugos prašymą. 2020 m. birželio 12 d. sprendimu *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (kompetentinga prieglobsčio institucija pagal Nyderlandų užsieniečių teisę) atmetė tarptautinės apsaugos prašymą, nes užsienietis 2018 m. galutiniu *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* (Arnhemo ir Leuwardeno apeliacinis teismas, Nyderlandai) nuosprendžiu buvo nuteistas 24 mėnesių laisvės atėmimo bausme už tris seksualinės prievartos atvejus (įvykdytus tą patį vakarą), pasikėsinimą įvykdyti seksualinę prievartą ir mobiliojo telefono vagystę iš vienos iš savo aukų. *Staatssecretaris* nuomone, šios nusikalstamos veikos kartu yra „itin sunkus nusikaltimas“ ir dėl šios priežasties užsienietis laikytinas keliančiu pavojų visuomenei. Todėl *Staatssecretaris* atsisakymą suteikti pabėgėlio statusą grindė Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktu, siejama su 5 dalimi.
- 2 2020 m. liepos 13 d. sprendimu *Rechtbank Den Haag* patenkino užsieniečio skundą dėl *Staatssecretaris* sprendimo. *Rechtbank* nusprendė, kad *Staatssecretaris* nepakankamai pagrindė, jog užsieniečio padarytos nusikalstamos veikos, jų faktinis sunkumas ir smurto pobūdis bei mastas buvo tokio sunkumo ir masto, kad būtų galima pagrįsti atsisakymą suteikti pabėgėlio statusą. Priimdamas sprendimą *Rechtbank* rėmėsi 2018 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713 (toliau – Sprendimas *Ahmed*). Be to, *Rechtbank* nurodė, kad siekdamas nustatyti, ar užsienietis kelia pavojų visuomenei, *Staatssecretaris* turėjo įvertinti, ar užsienietis kelia realų, esamą ir pakankamai rimtą pavojų vienam iš pagrindinių visuomenės interesų. Taip pat ir dėl šios priežasties *Staatssecretaris* nepakankamai motyvavo sprendimą.
- 3 *Staatssecretaris* apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Apeliacinėje instancijoje *Staatssecretaris* teigia, kad *Rechtbank* nepagrįstai pripažino jo argumentus, kad užsienietis galutiniu teismo sprendimu buvo nuteistas už itin sunkų nusikaltimą, nepakankamai. *Gerechtshof* nuosprendžiu užsienietis buvo nuteistas bendra 24 mėnesių laisvės atėmimo bausme, be kita ko, už kelis seksualinės prievartos atvejus. Taigi, pagal *Vreemdelingencirculaire 2000 C2/7.10.1* skirsnį (kuriame nustatytos *Staatssecretaris* gairės šioje srityje) yra įvykdyti „itin sunkaus nusikaltimo“ sudėties požymiai, t. y. galutinis teismo nuosprendis, kuriuo užsienietis buvo nuteistas už vieną ar daugiau nusikalstamų veikų viena ar daugiau laisvės atėmimo bausmių arba jam už tai paskirta viena ar daugiau su laisvės suvaržymu susijusių priemonių, kurių bendra trukmė yra ne mažesnė kaip dešimt mėnesių.
- 5 *Staatssecretaris* paaiškino, kad *Vreemdelingencirculaire* nurodytas bausmės dydis turi būti laikomas minimalia riba ir juo siekiama užtikrinti teisinį tikrumą. Jei buvo skirtas toks bausmės dydis, remiantis visomis konkrečios bylos

aplinkybėmis vertinama, ar nusikaltimas yra „itin sunkus“. Tokiu būdu konkretizuojama itin sunkaus nusikaltimo pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą sąvoka. Be to, *Staatssecretaris Vreemdelingencirculaire* sukonkretino pavojaus visuomenei sąvoką taip, kad užsienietis, nuteistas už lytinį nusikaltimą (pvz., seksualinę prievartą), bet kuriuo atveju gali būti laikomas keliančiu pavojų visuomenei. Taigi jis veikė pagal paskelbtas gaires.

- 6 Pasak *Staatssecretaris*, ypatingas padarytų nusikaltimų sunkumas pasireiškia tuo, kad užsienietis bandė paliesti savo aukų lyties organus ir lytiškai liesti jų kūnus. Tokiu būdu užsienietis šurkščiai pažeidė savo aukų fizinę neliečiamybę. Pasak *Staatssecretaris*, žiniasklaidos dėmesys šiai bylai rodo, kad tokie seksualiniai nusikaltimai, kaip šis, kelia baimę ir netikrumą bei kenkia visuomenei. Ir dėl šios priežasties baudžiamųjų bylų teismas užsieniečiui skyrė 24 mėnesių laisvės atėmimo bausmę, kuri pagal Nyderlandų kriterijus yra griežta. Atsižvelgdamas į visas aplinkybes, *Staatssecretaris* mano, kad atsisakymas suteikti užsieniečiui pabėgėlio statusą yra pagrįstas.
- 7 Dėl pavojaus visuomenei sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą, *Staatssecretaris* laikosi nuomonės, kad iš esmės toks pavojus egzistuoja, kai nustatoma, jog užsienietis galutiniu teismo sprendimu buvo nuteistas už „itin sunkų nusikaltimą“, ir kad užsieniečiui tenka pareiga įrodyti, jog jis nekelia pavojaus visuomenei. Remdamasis 2019 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimu *G.S. ir V.G. (Grėsmė viešajai tvarkai)*, C-381/18, EU:C:2019:1072, 54 punktu, *Staatssecretaris* taip pat teigia, kad *Rechtbank* taikė neteisingą kriterijų, preziumuodamas, kad konkretizuojant pavojaus visuomenei sąvoką reikia vertinti, ar užsienietis kelia realią, esamą ir pakankamai rimtą grėsmę vienam iš pagrindinių visuomenės interesų.
- 8 Užsienietis teigia, kad *Staatssecretaris* nepagrįstai atsisakė suteikti jam pabėgėlio statusą. Jo nuomone, *Staatssecretaris* nepagrįstai netaikė siaurai šio įgaliojimo, kuriuo ribojama pareiga suteikti pabėgėliui pabėgėlio statusą. Be to, *Staatssecretaris* suklydo laikydamas bausmės dydį atskaitos tašku nagrinėjant ir vertinant, ar nusikaltimas yra itin sunkus. Pasak užsieniečio, pagal Sąjungos teisės proporcingumo principą reikalaujama, kad kiekvienas atvejis būtų vertinamas atsižvelgiant į konkrečias jo aplinkybes, o taip nėra, jei atskaitos tašku laikoma bausmės trukmė. Būtų neproporcinga atsisakyti suteikti jam pabėgėlio statusą, nors jis įrodė, kad kilmės šalyje pagrįstai baiminasi persekiojimo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 9 *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) prisijungia prie prašyme priimti prejudicinį sprendimą byloje C-663/21 (*Verwaltungsgerichtshof* [Vyriausiasis administracinis teismas], Austrija) ir prašyme priimti prejudicinį sprendimą byloje C-8/22 (*Raad van State* [Valstybės Taryba], Belgija) pateiktų klausimų, tačiau norėtų gauti papildomų paaiškinimų.

- 10 *Verwaltungsgerichtshof* preziumavo, kad atitinkamoje pagrindinėje byloje buvo padarytas itin sunkus nusikaltimas ir dėl to buvo įvykdytos Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymo sąlygos. Jis, be kita ko, norėjo sužinoti, kaip turi būti atliekamas interesų palyginimas tarp, iš vienos pusės, užsieniečio teisės gyventi Europos Sąjungoje ir nebūti išsiųstam ir, iš kitos pusės, viešosios tvarkos apsaugos. Atsakymas į jo klausimus galėtų būti svarbus šiai bylai, tačiau *Raad van State* taip pat prašo išaiškinti itin sunkaus nusikaltimo sąvoką.
- 11 Belgijos *Raad van State* pateikė klausimus dėl pavojaus visuomenei sąvokos aiškinimo ir šios sąvokos ryšio su itin sunkaus nusikaltimo sąvoka, tačiau neprašė išaiškinti pačios itin sunkaus nusikaltimo sąvokos. Atsakymas į Belgijos *Raad van State* pateiktus klausimus taip pat yra svarbus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Todėl jis perima jos klausimus (šio prašymo 2-4 klausimai).
- 12 *Raad van State* pažymi, kad Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto formuluotėje nepateikiama itin sunkaus nusikaltimo sąvokos apibrėžtis. Kaip matyti iš veiksmažodžio „gali“, ši nuostata suformuluota kaip pasirenkamoji valstybių narių teisė. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš to daro išvadą, kad valstybės narės turi vertinimo diskreciją nustatydamos, ar užsienietis kelia pavojų visuomenei, nes jis buvo galutiniu teismo sprendimu nuteistas už „itin sunkų nusikaltimą“. Iš nuostatos nėra aišku, kokios apimties yra valstybių narių vertinimo diskrecija, kurią jos turi konkretizuodamos Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą. Todėl *Raad van State* kelia klausimą dėl teisinių ribų, kurių neviršydamos valstybės narės gali tiksliau apibrėžti itin sunkaus nusikaltimo sąvoką, ir dėl aplinkybių, kuriomis remdamosi valstybės narės turi nustatyti, ar užsienietis buvo galutiniu teismo sprendimu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą.
- 13 Iš Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto formuluotės taip pat atrodo, kad bet kuriuo atveju turi būti bent vienas galutinis apkaltinamasis nuosprendis už „itin sunkų nusikaltimą“, nes ši sąvoka visose kalbų versijose vartojama vienaskaita. Keli apkaltinamieji nuosprendžiai už nesunkius nusikaltimus neatitinka šio kvalifikavimo¹.
- 14 Pagal 2020 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.*, C-175/08, EU:C:2010:105, 51-53 punktus Direktyvos 2011/95 nuostatos dėl pabėgėlio statuso suteikimo sąlygų buvo priimtose siekiant padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti Ženevos konvenciją. Be to, iš Direktyvos 2004/83, kuri buvo Direktyvos 2011/95 pirmtakė, genezės matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo įgalinti valstybes nares nesuteikti pabėgėlio statuso užsieniečiams, kurie kelia pavojų visuomenei. Šiuo tikslu buvo remiamasi Ženevos konvencijos 33 straipsnio 2 dalimi. Todėl Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktas taip pat turi būti aiškinamas atsižvelgiant į

¹ Žr. Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros (EUAA) 2021 m. ataskaitą *Judicial Analysis: Ending international protection*.

Ženevos konvenciją. Tačiau ir šioje Konvencijoje nepaaiškinama itin sunkaus nusikaltimo sąvoka. Vis dėlto UNHCR pareiškė, kad bet kuriuo atveju minimali riba turi būti „a capital crime or a very grave punishable act“². Atliekant šį vertinimą, UNHCR nuomone, reikia atsižvelgti į visas konkrečios bylos aplinkybes.

- 15 Kalbant apie papildomos apsaugos statusą, iš Direktyvos 2011/95 17 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotės matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo nesuteikti šios apsaugos užsieniečiams, jei dėl rimtų priežasčių galima daryti prielaidą, kad jie padarė „sunkų nusikaltimą“. Sprendime *Ahmed* Teisingumo Teismas nurodė, kad sunkaus nusikaltimo sąvoka yra Sąjungos teisės sąvoka, kuri turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai (33-36 punktai). Be to, 56 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybėms narėms vertinant nusikalstamos veikos sunkumą, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 17 straipsnio 1 dalies b punktą, svarbūs įvairūs kriterijai, kaip antai, nagrinėjamos veikos pobūdis, padaryta žala, procedūros, kuria pradedamas persekiojimas, forma, skirtinos bausmės pobūdis, ir klausimas, ar daugumoje teisės sistemų nagrinėjama veika taip pat laikoma sunkiu nusikaltimu. Kyla klausimas, kiek šie aspektai svarbūs konkretizuojant ir su pabėgėlio statusu siejamą itin sunkaus nusikaltimo sąvoką pagal Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, sprendime *Ahmed* nėra pakankamai informacijos šiuo klausimu.

² UNHCR Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention, 155-161 punktai.